

Огляд законодавчих змін

Оновлення законодавства, пов'язаного з переміщенням | травень-червень 2024 року

Прийняте законодавство

- Стратегія та План заходів Міністерства реінтеграції
- Виявлення та повернення дітей, які були депортовані або примусово переміщені
- Місця тимчасового проживання

Інші події

- Встановлення інвалідності
- Субвенції для спеціалізованих служб для підтримки постраждалих від гендерно-зумовленого насильства (ГЗН)
- План підготовчих заходів щодо підтримки громадян на територіях, на яких ведуться бойові дії
- Стратегія протимінної діяльності та Оперативний план

Прийняте законодавство

Стратегія та План заходів Міністерства реінтеграції

26 квітня 2024 року Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій (далі – Мінреінтеграції) [Наказом №126](#) затвердило [Стратегію діяльності Мінреінтеграції на 2024-2026 роки](#) разом із відповідним Планом заходів. Ця Стратегія спрямована на досягнення місії Мінреінтеграції, що полягає в реалізації послідовної урядової політики з реінтеграції окупованих територій і населення, забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права, захисту та відновлення прав людей, які постраждали від війни.

Детальніше читайте в Тематичному оновленому законодавстві [щодо стратегії Мінреінтеграції та його Плану заходів](#).

Виявлення та повернення дітей, які були депортовані або примусово переміщені

14 травня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №551](#), якою встановив новий порядок виявлення та повернення дітей, які були депортовані або примусово переміщені.

Для кожної депортованої, примусово переміщеної дитини або дитини під ризиком такого переміщення повинен бути розроблений індивідуальний план заходів з повернення (далі – *індивідуальний план*). Зразок форми індивідуальних планів розробляє та затверджує своїм наказом Мінреінтеграції.

Процес повернення координується Міністерством реінтеграції, яке розробляє та впроваджує індивідуальні плани для кожного випадку. Протягом цього процесу залучаються всі зацікавлені сторони, включаючи законних представників дитини, громадські організації, благодійні фонди та інші відповідні державні органи. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід до виявлення, повернення, соціального захисту та реінтеграції дитини. Громадські організації¹, що є учасниками процесу повинні мати письмовий договір з Мінреінтеграції та Українським національним центром розбудови миру².

¹ Юридична особа (благодійна/громадська організація) має відповідати декільком критеріям: не перебувати в стадії ліквідації; у статутних документах повинно бути зазначено, що її діяльність пов'язана із захистом прав і свобод дитини та підтримкою сім'ї, функціонує не менше п'яти років; не має зафіксованих порушень бюджетного законодавства; публікує інформацію про свою діяльність та фінансові звіти про використання коштів державного або місцевого бюджету на своєму офіційному веб-сайті або через соціальні мережі. Витрати, понесені організаціями під час повернення дитини, відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету відповідно до постанови від 14.05.2024 р. №552.

² Розпорядження КМУ № 434 визначає Український національний центр розбудови миру визначено національним інформаційним бюро відповідно до ІВ Женевської конвенції.

Індивідуальний план повинен бути розроблений з урахуванням потреб дитини, її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, місця перебування та повернення, а також культурної та етнічної приналежності.

Кожен індивідуальний план повинен передбачати:

- підготовку особистої справи з інформацією, необхідною для пошуку та ідентифікації дитини;
- покроковий перелік дій для повернення дитини (розроблений маршрут, перелік необхідних документів, питання логістики та оренди житла);
- супровід при вчиненні нотаріальних дій (при необхідності);
- допомогу в оформленні закордонного паспорта (при необхідності);
- оформлення проїзних документів дитини та її законного представника або уповноваженої особи;
- розрахунок добових та вартості проживання дитини та її законного представника або уповноваженої особи під час повернення в Україну;
- забезпечення дитини речами першої необхідності після повернення в Україну.

Будь-який суб'єкт, у тому числі органи державної влади та місцевого самоврядування, приватні особи, громадські і міжнародні організації, а також фізичні особи, які володіють інформацією про депортовану чи примусово переміщену дитину, зобов'язані повідомити про це Державну службу у справах дітей. Державна служба у справах дітей перевіряє інформацію про дитину у своїй базі даних «Діти»³ та надсилає повідомлення до Українського національного центру розбудови миру та службі у справах дітей при органі місцевого самоврядування населеного пункту, де проживала або була зареєстрована дитина (її законні представники). Якщо в базі даних немає інформації про таку дитину, Центр надсилає додаткові запити до Національної поліції та/або Державної міграційної служби України.

У повідомленні має бути вказана вся доступна інформація про дитину, щоб Український центр розбудови миру міг внести запис до Національного реєстру депортованих осіб⁴. Центр також перевіряє, чи є батьки/законні представники дитини військовополоненими чи особами, позбавленими особистої свободи. Крім того, ця інформація направляється до СБУ, Державної служби у справах дітей, Офісу Генпрокурора та Національної поліції для вжиття заходів у межах компетенції відповідних органів.

Державна служба у справах дітей координує роботу з відповідними відділами у справах дітей на місцях, які формують особисті справи та координують подальше ведення справи. Місцева служба у справах дітей протягом 5 днів зобов'язана знайти законного представника дитини та зв'язатися з ним. Якщо у дитини немає законного представника, служба шукає родичів або осіб, які можуть виступити в ролі законного представника. Якщо законний представник не може приїхати до місця перебування дитини, він може надати нотаріально засвідчену довіреність на право третій особі повернути дитину.

Якщо на пункт пропуску прибула дитина без супроводу, прикордонники повідомляють про це місцеву службу опіки та піклування та СБУ. Після цього керівник служби опіки і піклування видає довіреність працівнику місцевого відділу з питань захисту прав дітей, уповноважуючи їх діяти від імені дитини. Місцевий відділ у справах дітей забирає дитину, організовує тимчасове проживання, забезпечує правовий захист, про що інформує управління у справах дітей при обласній адміністрації, яке у свою чергу повідомляє Державну службу у справах дітей.

Додаткову підтримку також забезпечують надавачі соціальних послуг відповідно до законодавства.

Місця тимчасового проживання

30 травня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №622](#), якою вніс зміни до чинного регулювання функціонування МТП. Постанову №930, прийняту у вересні 2023 року, що визначала правові рамки, адаптували для відповідності сучасним умовам і потребам на місцях. Зокрема:

³ База даних «Діти» призначена для зберігання та використання даних про дітей, які залишилися без піклування батьків, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у тому числі тих, які можуть бути усиновлені, дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, постраждалих від війни, які були усиновлені, тимчасово переміщені (евакуйовані) в межах України в райони, де не ведуться військові (бойові) дії, або за кордон та дані про їх опікунів/кандидатів у опікуни за різними видами влаштування.

⁴ Єдиний реєстр осіб, в тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України і порядком його ведення встановлені Постановою №339 від 18.04.2023. Детальніше в [оновленні законодавства за квітень 2023](#)

- Термін приведення МТП у відповідність до стандартів, визначених Постановою №930, продовжено до 1 січня 2025 року. Крім того, в Постанові зазначено, що міжнародні та громадські організації можуть брати участь у процесі реновацій, підтримуючи МТП у досягненні відповідності мінімальним стандартам. Крім того, якщо МТП отримує підтримку, міжнародних чи неурядових організацій, воно не може бути закритим з ініціативи власника чи балансоутримувача під час воєнного стану або протягом шести місяців після закінчення воєнного стану. Закриття допускається лише в тому випадку, якщо МТП юридично визнане непридатним для проживання.
- Змінена Постанова тепер дозволяє облаштовувати МТП в будинках, які не підпадають під категорію «житлові приміщення, придатні для проживання»⁵, тим самим розширюючи коло будівель, які можуть використовуватися. В той же час, Постанова наводить перелік будівель, що не можуть використовуватись як МТП, наприклад приміщення соціальних установ.
- ВПО без належних документів, що посвідчують особу, можуть бути розміщені в МТП на термін до 60 днів з вимогою надати такі документи пізніше. У попередній редакції термін становив 30 днів.
- Мінреінтеграції оновлюватиме узагальнений перелік МТП кожні два місяці.
- Якщо МТП закривається та виключається з узагальненого переліку, обласні адміністрації разом із місцевими адміністраціями та місцевими радами несуть відповідальність за переселення мешканців до інших МТП.

Серед інших нововведень Постанова запроваджує деталізований порядок перевірки наявності у особи житла, яке позбавляє її права на поселення в МТП. Крім того, власники/балансоутримувачі МТП також можуть звернутися до місцевої адміністрації/ради з проханням оцінити потреби мешканців МТП у соціальних послугах і забезпечити їх надання.

Загалом Постанова посилює роль органів місцевого самоврядування у підтримці МТП. Крім того, створює передумови для активної участі міжнародних і неурядових організацій в покращенні та підтримці цих МТП. Ці організації можуть надати ресурси, досвід і матеріально-технічну підтримку, щоб допомогти привести МТП у відповідність до необхідних стандартів, з певними гарантіями використання допомоги, яку вони надають за цільовим призначенням.

Інші події

Встановлення інвалідності

3 травня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №501](#), якою деталізовано порядок встановлення інвалідності. У цій постанові визначено необхідні документи, які вимагає медико-соціальна експертна комісія (МСЕК) — орган, уповноважений встановлювати інвалідність.

Процедура починається з того, що людина звертається до лікарні та проходить лікарсько-консультативну комісію (ЛКК), до якої входять лікарі закладу охорони здоров'я. Після оцінки ЛКК може направити особу на МСЕК. У встановленому порядку ЛКК подає до МСЕК направлення разом із переліком відповідних медичних документів, що стосуються заявника.

Заявник повинен надати такі документи:

- документ, що посвідчує особу (паспорт громадянина України або паспорт іншої країни/посвідчення особи без громадянства для осіб, які постійно проживають в Україні);
- довідка ВПО (при наявності);
- РНОКПП;
- військово-облікові документи для чоловіків 18-60 років;
- документ, що підтверджує перебування особи у полоні (при наявності).

⁵Цей технічний термін стосується приміщень, які придатні для проживання, але не обов'язково є частиною житлового фонду

Субвенції для спеціалізованих служб для підтримки постраждалих від гендерно-зумовленого насильства (ГЗН)

30 травня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №616](#), якою визначив порядок виділення субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення притулків для осіб, які постраждали від ГЗН, у тому числі домашнього насильства. Ця постанова спрямована на підтримку проектів, розпочатих у 2023 році, які ще перебувають на стадії виконання. Вона охоплює реконструкцію, оновлення, нове будівництво та придбання транспортних засобів для мобільних бригад, що зазвичай першими реагують на випадки ГЗН.

Передумовами фінансування є:

- Місцеві бюджети повинні забезпечити фінансування не менше 10% від загальної суми витрат, необхідних для реалізації проекту. Такі витрати можуть надходити з будь-якого джерела не забороненого законом, а спроможність фінансування має підтверджуватись відповідним гарантійним листом.
- Крім того, вони повинні подати перелік документів, зокрема фінансово-економічне обґрунтування спроможності подальшого утримання притулків, документи, що підтверджують витрати, здійснені у 2023 році, бюджет проекту на 2024 рік та поточний стан реалізації проекту. Деталі повинні вказувати стадію будівництва, закупівлю обладнання та обґрунтування, чому проекти не були завершені у 2023 році.

Придбання транспортних засобів за рахунок субвенції здійснюється за таких умов:

- Мобільна бригада функціонує при службі підтримки постраждалих осіб утвореної місцевими адміністраціями або радами.
- Подальше використання та утримання транспортного засобу здійснюватиметься за рахунок місцевого бюджету.
- Територія громади, де функціонує мобільна бригада має бути під контролем Уряду України і не в зонах активних бойових дій. Якщо бригада формується на деокупованих територіях, вона повинна мати можливість надавати там послуги.
- Мають бути забезпечені доступність і належні умови для людей з інвалідністю.

Усі проекти, які фінансуються в рамках цієї Постанови, мають бути завершені до кінця 2024 року.

План підготовчих заходів щодо підтримки громадян на територіях, на яких ведуться бойові дії

25 червня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Розпорядження № 583-р](#) про затвердження Плану підготовчих заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення для окремих територій, на яких ведуться бойові дії.

План складається з двох основних розділів, у яких визначено ключові заходи, відповідальні органи та терміни їх виконання:

1. Перший розділ присвячений підготовчим заходам з підтримки населення територій, на яких ведуться бойові дії, зокрема, таким ключовим напрямом, як гуманітарне реагування, економічна та транспортна безпека, медична та соціальна сфера, сфера електронних комунікацій, житлово-комунальне господарство.
2. Другий розділ присвячений евакуації та включає кілька ключових заходів. Органи влади на всіх рівнях повинні регулярно оновлювати інформацію про приблизну кількість людей, які потребують евакуації, включаючи вразливі групи, такі як діти, люди з обмеженою мобільністю/інвалідністю. Також має бути оновлена інформація про працівників державних органів, яких слід евакуювати разом із населенням. Крім того, уточнюється перелік підприємств, а також матеріальних і культурних цінностей, що підлягатимуть переміщенню. Плани евакуації мають бути переглянуті відповідними органами влади з урахуванням умов і потреб розміщення вразливих груп, а також оновлені логістичні процеси евакуації. При оголошенні евакуації буде активовано комплекс заходів для забезпечення скоординованого реагування.

Основну відповідальність за діяльність, викладену в першому розділі, несуть обласні військові адміністрації Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Запорізької, Сумської, Харківської, Херсонської, Миколаївської та Чернігівської областей. На відміну від них, розташовані далі від лінії фронту області: Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька та м. Київ визначені як приймаючі громади. Завданням цих територій є забезпечення належного розміщення, доступу до послуг та загальної підтримки евакуйованих осіб. Рішення про початок евакуації прийматиме обласна або місцева військова адміністрація залежно від ситуації на місці.

Стратегія протимінної діяльності та Оперативний план

28 червня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Розпорядження №616-р](#), яким затвердив Національну стратегію протимінної діяльності до 2033 року та її Оперативний план на 2024-2026 роки. Ця Стратегія є комплексним документом, який включає:

- загальний огляд і обґрунтуванням прийняття стратегії;
- огляд існуючої нормативної бази у сфері протимінної діяльності;
- аналіз поточної ситуації, тенденцій та обґрунтування вирішення виявлених проблем;
- стратегічні цілі, завдання та очікувані результати для досягнення визначених цілей;
- порядок моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітності.

Уряд визначив такі стратегічні цілі як: забезпечення очищення територій від ризиків вибухонебезпечних предметів, зменшення впливу вибухонебезпечних предметів на життя та здоров'я населення та розбудову системи управління протимінною діяльністю.

Операційний план на 2024-2026 роки, що додається, визначає стратегічні завдання та заходи, необхідні для досягнення цих цілей, а також конкретні заходи, терміни чи регулярність, джерела фінансування, показники реалізації та відповідальних органів.

Детальніше про оновлення законодавства за посиланнями:

ОГЛЯДИ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН | ТЕМАТИЧНІ ОГЛЯДИ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

➔ КОНТАКТИ

- Електронна пошта: UKRKI@unhcr.org
- Телефон: +38 044 288-9710

➔ Більше інформації

- УВКБ ООН в Україні:
- X:УВКБ ООН в Україні (@UNHCRUkraine) / X
- Фейсбук:www.facebook.com/UNHCRKyiv
- Instagram: www.instagram.com/unhcr_ukraine